

033 De schilderkunst en haar praktische 'realiseering'

Vooraf

We hebben twee publicaties gevonden van een tekst van Mondriaan met dezelfde titel, weliswaar is de ene publicatie in het Nederlands, de andere in het Duits. De titels zijn respectievelijk: *De schilderkunst en haar praktische 'realiseering'* en *Die Malerei und ihre praktische 'Realisierung'*.

De schilderkunst en haar praktische 'realiseering' is gepubliceerd in april 1938¹, maar is in de publicatie gedateerd: 'Dec. '25'. *Die Malerei und ihre praktische 'Realisierung'* verscheen in 1926² en is niet gedateerd. Van beide teksten zijn geen manuscripten of typoscripten gevonden en zijn alleen de publicaties bekend.

De Duitse tekst is langer dan de Nederlandse. In feite is er dus sprake van twee verschillende teksten. Een reden om beide teksten in dit corpus op te nemen. De Nederlandse tekst wordt gepresenteerd als [033], de Duitse als [036].

Bron

De enige bron van *De schilderkunst en haar praktische 'realiseering'* is de publicatie in *De 8 en Opbouw*. De aflevering van *De 8 en Opbouw* waarin het artikel van Mondriaan verschijnt, staat geheel in het teken van de tentoonstelling 'Abstracte Kunst' te Amsterdam³.

Omdat het originele manuscript ontbreekt, kunnen we niet nagaan of redactie iets aan Mondriaans tekst heeft veranderd. We beschouwen de tekst daarom als 'geautoriseerd, maar met twijfel over de redactie.'

We achten een publicatie als voltooid.

De schilderkunst en haar praktische 'realiseering' vormt een zogenoemde dubbele presentatie met [036] *Die Malerei und ihre praktische 'Realisierung'*.

Basistekst en leestekst

De basis voor de leestekst in de publicatie van *De schilderkunst en haar praktische 'realiseering'*.

Titel

De titel van de publicatie is de titel van de leestekst: *De schilderkunst en haar praktische 'realiseering'*.

Datering en ondertekening

De tekst is in de publicatie gedagtekend: 'Parijs, Dec. '25.' De datering van de leestekst is: december 1925⁴. Opmerkelijk is dat *De schilderkunst en haar praktische 'realiseering'* pas in 1938 wordt gepubliceerd.

Onderaan de tekst staat: 'P. Mondriaan'.

Ontstaan en publicatie

De architect Mart Stam⁵ was in 1938 redacteur van *De 8 en Opbouw*, het tijdschrift waarin *De schilderkunst en haar praktische 'realiseering'* verschijnt. Uit een briefkaart van Mondriaan aan zijn vriend Bob Oud⁶ (16 december 1925) blijkt dat Mondriaan en Mart Stam elkaar omstreeks december 1925 in Parijs hebben ontmoet⁷: 'Ik was er met Mart Stam die heel sympathiek is.'

Waarschijnlijk heeft Mondriaan op verzoek van Mart Stam (of van Hannes Meyer⁸) een tekst geschreven voor het Zwitserse tijdschrift *ABC: Beiträge zum Bauen*⁹. Een oorspronkelijk manuscript is niet gevonden, waardoor niet bekend is of Mondriaan de tekst in het Frans of Nederlands heeft geschreven. We vermoeden dat Mondriaan een Nederlandse tekst aan Stam heeft gegeven (Mondriaan schreef niet in

¹ *De 8 en Opbouw*, no. 8 (15 april 1938): 73.

² *ABC* (Basel), jrg. 2 no. 2 (1926): 5.

³ Tentoonstelling 'Abstracte Kunst', Stedelijk Museum, Amsterdam, 2-24 april 1938.

⁴ Mondriaan woonde in december 1925 in Parijs, 26 Rue du Départ.

⁵ Mart Stam (1899-1954), Nederlands architect.

⁶ J.J.P. (Bob) Oud (1890-1963), Nederlands architect. Vindplaats brieven aan Oud: RKD-MCP – 63.

⁷ Zie ook: CRII: 131.

⁸ Hannes Meyer (1889-1954), Zwitsers architect; Bauhaus directeur van 1927 tot 1930; redacteur van het tijdschrift *ABC: Beiträge zum Bauen*. (Zie ook tekst 036.)

⁹ *ABC: Beiträge zum Bauen*, Basel (Zwitserland). Een tijdschrift over constructivistische architectuur; tussen 1924 en 1918 zijn 10 nummers verschenen. De redacteurs waren Hans Schmidt, Hannes Meyer, Mart Stam, El Lissitzky en Emil Roth.

het Duits), die de architect vervolgens in het Duits heeft vertaald voor publicatie in *ABC*. Mart Stam was medeoprichter en redacteur van *ABC*.

Mogelijk heeft Stam Mondriaans tekst bewaard en later (1938) - toen hij medeoprichter en redacteur was van *De 8 en Opbouw* - Mondriaans tekst opnieuw gebruikt en in het Nederlands publiceerd: *De schilderkunst en haar praktische 'realiseering'*. Omdat de Duitse tekst langer is, nemen we aan dat Stam de oorspronkelijke (Nederlandse) tekst van Mondriaan in 1938 heeft ingekort.

Mart Stam heeft Mondriaans tekst niet bewaard. In het archief van de architect¹⁰ is geen manuscript van Mondriaan gevonden.

Afbeeldingen

Bij de tekst van Mondriaan staan geen afbeeldingen.

De tekst is geplaatst wegens de tentoonstelling 'Abstracte Kunst', waar ook vier schilderijen van Mondriaan aanwezig zijn¹¹.

Sleutelwoorden

Met een aantal kenschetsende woorden (in alfabetische volgorde) geven we aan wat er in *L'Architecture future néo-plasticienne* besproken wordt. Van de zogenoemde specifieke en soms minder specifieke Mondriaan-woorden wordt een verklarende omschrijving gegeven in het 'Sleutelwoordenregister'¹². De in dit register verduidelijkte sleutelwoorden zijn hieronder cursief weergegeven.

Sleutelwoorden: (*a*)*esthetische beelding van zuivere verbouding*, surrogaat, *zuiver beeldende*.

Schilderijen ontstaan tijdens schrijfperiode

De schilderkunst en haar praktische 'realiseering' is gedateerd 'december 1925'. We concluderen dat Mondriaan de tekst in december 1925 zal hebben geschreven. Volgens de Catalogue Raisonné heeft Mondriaan in 1925 vijftien schilderijen vervaardigd: B152-B166¹³. Hij zal tijdens de periode van het schrijven aan *De schilderkunst en haar praktische 'realiseering'* met één of meer van deze schilderijen bezig zijn geweest.

¹⁰ Het archief van Mart Stam; Nederlands Architectuur Instituut, Rotterdam.

¹¹ B270, B277, B272, B271. (Bron: CRIII: 41.)

¹² Digital Appendix: Documentation - Mondrian Vocabulary Explained.

¹³ CRII: 310-319.